

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

RELEVANT QUESTIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC POLICY

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.03.050>

УДК 339.9+336:330

JEL: E61, F01, F02, F29, F5

О.В. ПЛОТНИКОВ, д-р екон. наук, проф.,
заслужений економіст України,
провідний науковий співробітник сектору
міжнародних фінансових досліджень
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна
e-mail: oleksiy.plotnikov@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8542-1012>

ФОРМУВАННЯ БАГАТОПОЛЯРНОСТІ СВІТУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Розглянуто питання формування світової багатопolarity та її вплив на розвиток України в економічній сфері. Визначено характеристики і перспективи економічної могутності країн світу. Запропоновано орієнтацію України на економічно потужні країни з точки зору як вирішення певних проблем, так і окреслення напрямів пріоритетних відносин в умовах багатопolarity світу.

Ключові слова: світова багатопolarity; економічна могутність країн; штучність переходу до багатопolarity; глобалізація; санкційна політика; економічний розвиток України.

Світова економіка перебуває в стані нестабільності й невизначеності, який розпочався з приходом пандемії COVID-19 і посилився з початком широкомасштабної збройної агресії РФ проти України. Світове господарство і міжнародні економічні відносини переживають етап трансформації від біполярного світу до багатопolarity, що зумовлює специфічні особливості

Ц и т у в а н н я: Плотніков, О. (2025). Формування багатопolarity світу та її вплив на розвиток України. *Економіка України*. 68. 03 (760). 50-62. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.03.050>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

при теоретичному аналізі й побудові практичних механізмів реалізації його результатів. Важливими також є перспективи орієнтації України на економічно потужні країни в контексті загального позиціонування її економічного і політичного місця у світі.

У сучасній науковій літературі зміни у світовому господарстві та міжнародних економічних відносинах розглядаються як з точки зору концептуальних засад безпосередньо формування багатопolarityності (Lama, 2023), розвитку економіки в умовах поточного стану глобалізації (Eichengreen, 2019), так і підходів до аналізу місця й ролі України, у тому числі й щодо її повоєнної відбудови (Геєць, 2024). Це обумовлює необхідність подальшого наукового дослідження формування багатопolarityності світу та її впливу на майбутнє України, у першу чергу — на її економічний розвиток.

Отже, **мета статті** — визначити особливості формування багатопolarityності світу в контексті її впливу на економічний розвиток України як у коротко-, так і в середньо- і довгостроковій перспективі.

Біполярність, яка була характерна світовій економіці й політиці протягом минулих десятиріч, активно розвивається в напрямку формування кількох центрів економічної і політичної могутності. Формування багатопolarityності є притаманним загальносвітовому розвитку. Навіть з точки зору лише глобалізаційних процесів, біполярний розвиток не міг залишатися незмінним. Якщо проаналізувати чинники впливу (в першу чергу пандемію COVID-19 і російську військову агресію проти України) на глобалізацію і розгортання фрагментації (Плотніков, 2023), то перехід до багатопolarityного світу є логічним і обґрунтованим. Саме тому не варто брати до уваги окремі міркування про те, що багатопolarityність — це щось неприродне. Багатопolarityність — це наслідок економічного і політичного розвитку світу, вона пов'язана з процесами фрагментації світової економіки, які набирають обертів і приходять на зміну традиційній глобалізації. Рівною мірою перші роки після розпаду СРСР і пошуку свого місця колишніми союзними республіками передбачали фактичну ліквідацію біполярності, коли багатопolarityність ще не виникла.

Багатопolarityність має багато підходів до аналізу на категоріальному і сутнісному рівнях. Не припиняючи значення безпекового і політичного рівнів, ми є прихильниками домінування саме економічного рівня і переваги економічної складової над іншими елементами багатопolarityного розвитку. З нашої точки зору, багатопolarityність — це система світового устрою, в умовах якої більш як дві країни мають рівний економічний потенціал і можуть розглядатись як центри економічної могутності. Відповідно, на такі центри економічної могутності орієнтуються інші, менш розвинуті країни.

ЕКОНОМІЧНА МОГУТНІСТЬ КРАЇН СВІТУ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Проблема трансформації світу від біполярного до багатопольярного є вкрай актуальною не лише для сьогодення, а й для пошуку Україною свого адекватного місця на довгострокову перспективу. Не зупиняючись на подробицях історичного досвіду трансформації біполярного світу до багатопольярного, зазначимо, що традиційне протистояння США і СРСР певною мірою було ослаблене руйнуванням радянської держави, і світ певний час перебував у стані монополярності. Потім відбулися процеси заміщення колишнього СРСР РФ, яка зміцнилась і в економічному, і в політичному аспектах. На етапі затухання пандемії COVID-19 і розгортання військової агресії проти України почався процес розвитку багатопольярності світу. З початку 2025 р. нова адміністрація США активно переосмислює дії своїх попередників¹, і багатопольярність набула відповідного визнання. Як підкреслює державний секретар США Марко Рубіо, «у кінцевому рахунку ви повинні були повернутися до того моменту, коли у вас був багатопольярний світ, безліч великих держав у різних частинах планети»².

Багатопольярність світу передбачає визначення тих центрів економічної могутності, які, власне, наповнюють її світ. Ідеться про країни, які можуть виступати центрами для багатопольярного світу. Згідно з прогнозами Світового банку, оприлюдненими на початку 2025 р.³, на тлі поступового уповільнення інфляції і зниження відсоткових ставок зростання світової економіки у 2025 і 2026 рр. складе 2,7 % — так само, як і у 2024 р. Очікується, що в країнах, які розвиваються, темпи зростання економіки в найближчі два роки також залишаться стабільними на рівні близько 4 %. Однак вони будуть слабшими, ніж до пандемії, і їх не вистачить для забезпечення прогресу, необхідного для боротьби з бідністю і досягнення масштабніших цілей розвитку (табл.).

З урахуванням аналізу загальних параметрів економічного зростання⁴, у 2024 р. темпи зростання світової економіки мали стабілізуватися вперше за останні три роки, але на низькій порівняно з недавніми історичними по-

¹ Furman J. The Post-Neoliberal Delusion. And the Tragedy of Bidenomics. *Foreign Affairs*. 2025. Feb 10. URL: www.foreignaffairs.com/united-states/post-neoliberal-delusion?s=ESPAZ005F2&utm_medium=promo_email&utm_source=fa_edit&utm_campaign=pre_release_furman_prospects_b&utm_content=20250210&utm_term=ESPAZ005F2 (дата звернення: 28.02.2025).

² Secretary Marco Rubio with Megyn Kelly of The Megyn Kelly Show. Interview. Washington, DC. *U.S. Department of State*. 2025. Jan 30. URL: www.state.gov/secretary-marco-rubio-with-megyn-kelly-of-the-megyn-kelly-show/ (дата звернення: 02.02.2025).

³ Global Growth Is Stabilizes, But Developing Economies Face Tougher Slog. *World Bank Group*. 2025. Jan 16. URL: www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/01/16/gep-january-2025-press-release (дата звернення: 02.02.2025).

⁴ Global Growth Is Stabilizing for the First Time in Three Years. *World Bank Group*. 2024. Jun 11. URL: www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/06/11/global-economic-prospects-june-2024-press-release (дата звернення: 02.02.2025).

казниками позначці. За прогнозами, темпи зростання світової економіки у 2024 р. мали залишитися на рівні 2,6 %, а у 2025—2026 рр. — підвищитися в середньому до 2,7 %. Це набагато нижче середнього показника в 3,1 % за 10 років, що передували пандемії COVID-19. З прогнозу випливає, що у 2024—2026 рр. темпи зростання в країнах, на які в сукупності припадає понад 80 % світового населення і світового ВВП, будуть, як і раніше, нижчими, ніж протягом 10 років, які передували пандемії.

Згідно з прогнозами, у 2024—2025 рр. темпи економічного зростання в країнах, які розвиваються, складуть у середньому 4 %, що є трохи нижчим, ніж у 2023 р. У 2024 р. в економіках з низьким рівнем доходу очікувалося прискорення темпів зростання до 5 % порівняно з 3,8 % у 2023 р. Однак прогнози зростання на 2024 р. щодо трьох з кожних чотирьох країн з низькими рівнями доходів погіршилися порівняно з прогнозами, зробленими в січні. У країнах з розвинутою економікою темпи зростання у 2024 р. збережуться на рівні 1,5 %, а у 2025 р. — підвищаться до 1,7 % (табл.).

З урахуванням показників зростання ВВП у різних регіонах світу можна визначити центри економічної могутності не лише за критеріями динаміки ВВП, а й за багатьма іншими чинниками, у тому числі й політичними. Останнє, наприклад, дуже вагомо проявилось після початку збройної агресії РФ проти України.

США природно виступають одним з полюсів економічної могутності. Як з часів біполярності, так і в процесі формування багатополярності вони є провідною країною за рівнем економічного розвитку і можливостями підтримки безпекових показників, а також використання різноманітних ін-

Динаміка реального ВВП у 2021—2026 рр., %

Країни	2021	2022	2023	2024, попередні дані	2025, прогноз	2026, прогноз
Світу в цілому	6,3	3,2	2,7	2,7	2,7	2,7
З розвинутою економікою	5,5	2,8	1,7	1,7	1,7	1,8
З ринком, що формується, і держави, що розвиваються	7,3	3,7	4,2	4,1	4,1	4,0
Східної Азії і Тихоокеансько- го басейну	7,6	3,4	5,1	4,9	4,6	4,1
Європи і Центральної Азії	7,2	1,6	3,4	3,2	2,5	2,7
Латинської Америки і Кариб- ського басейну	7,2	4,0	2,3	2,2	2,5	2,6
Близького Сходу і Північної Африки	6,2	5,4	1,7	1,8	3,4	4,1
Південної Азії	8,6	5,8	6,6	6,0	6,2	6,2
Африки на південь від Сахари	4,4	3,8	2,9	3,2	4,1	4,3

Джерело: складено автором за: Global Economic Prospects. 2024. June, 2025. January. Р. 4. URL: www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects

струментів підтвердження їх провідної ролі на полюсі. США небезпідставно претендують на місце країни, яка забезпечуватиме параметри військової і економічної безпеки в процесі завершення військової агресії проти України і повоєнної відбудови країни. Крім того, можливості інструментів стимулювання або обмеження світової економіки дозволяють їм упевнено відчувати себе лідером полюса, незважаючи на біполярність чи багатополарність. Зокрема, США є впливовим організатором і провідником санкційної політики по відношенню до інших країн. Разом з тим, навіть американська влада визнає надмірне використання Вашингтоном санкцій проти інших країн, і в США зростають сумніви в ефективності таких заходів. Як підкреслює *The Washington Post*⁵, на даний час США запровадили в три рази більше санкцій, ніж будь-яка інша країна або міжнародна організація. Їх застосовано проти третини всіх держав шляхом будь-яких обмежень щодо людей, майна чи організацій, вони стали тією зброєю, яку застосовують майже рефлексивно в постійних економічних війнах, а їх надмірне використання визнають на самому верху в уряді.

Традиційними є протиріччя між США і КНР, які актуалізуються з розвитком світу й посиленням економічної могутності Китаю. Це ілюструє вплив виборчого процесу в США як на двосторонні відносини, так і, з урахуванням опосередкованого тиску, саме американських політичних змін на можливості Китаю досягати своїх національних інтересів на світовій арені⁶.

Європейський Союз також розглядається як один з полюсів економічної могутності. Причому це робилося ще на етапі формування і розвитку протиріч між ЄС і США, а нині набуває своєї реалізації у розвитку торговельно-політичних суперечок між ЄС і КНР. Аналогічно, інтереси ЄС урахувалися в процесі взаємовідносин з міжнародними організаціями (Dee, 2015). Збройна агресія РФ проти України здебільшого згуртувала країни Євросоюзу, що стало вагомим кроком до багатополярного світу і позиціонування ЄС саме як одного з полюсів⁷. На користь цього положення свідчить також діяльність з надання підтримки Україні в процесі відбиття зовнішньої збройної агресії, включаючи пряму допомогу, запровадження режиму санкцій проти агресора тощо.

Специфічний шлях **КНР** ілюструється певною «особливою думкою» щодо широкомасштабної збройної агресії проти України. Наприклад, за наявною в західних джерелах інформацією, Китай допомагає розвивати про-

⁵ Stein J., Cocco F. How four U.S. presidents unleashed economic warfare across the globe. *The Washington Post*. 2024. Jul 25. URL: www.washingtonpost.com/business/interactive/2024/us-sanction-countries-work/ (дата звернення: 03.09.2024).

⁶ Jisi W., Ran H., Jianwei. Does China Prefer Harris or Trump? Why Chinese Strategists See Little Difference Between the Two. *Foreign Affairs*. 2024. Aug 01. URL: www.foreignaffairs.com/united-states/does-china-prefer-harris-or-trump (дата звернення: 05.10.2024).

⁷ Wagdy A. A "Multipolar World": A Transformation in the Global System. *Modern Diplomacy*. 2022. Oct 17. URL: [/moderndiplomacy.eu/2022/10/17/a-multipolar-world-a-transformation-in-the-global-system/](https://moderndiplomacy.eu/2022/10/17/a-multipolar-world-a-transformation-in-the-global-system/) (дата звернення: 05.09.2024).

мисловість РФ під час війни з Україною⁸. Зокрема, у 2023 р. Китай експортував до країни-агресорки металообробних верстатів на суму 390 млн дол. (роком раніше — на 94 млн дол.); 90 % імпортованих РФ верстатів надходить з Китаю. Аналітики стверджують, що Пекін, який жорстко контролює свій приватний сектор, дозволив компаніям продовжувати вести з країною-агресоркою будь-який бізнес, що вигідно обом країнам. НАТО ж не може зупинити експорт товарів подвійного призначення, таких як лазерні верстати, без зусиль з боку китайського уряду. З точки зору внутрішніх проблем КНР на увагу заслуговують думки західних експертів, які наголошують на реальності економічної кризи в країні⁹.

Індія як центр економічної могутності визначається перспективами обійти КНР за основними економічними показниками й проводити самостійну економічну і політичну діяльність, незважаючи на китайське бачення розвитку світового господарства і міжнародних відносин. З огляду на масштабність економічної системи Індії і орієнтованість на неї багатьох країн, у академічних і політичних колах навіть розглядається ідея впровадження колективної валюти на індійській основі¹⁰.

Нарешті, специфічним полюсом економічної могутності залишається **РФ**, яка, будучи країною-агресоркою, притягує до себе не менш специфічні країни — від підсанкційних КНДР та Ірану до тієї ж самої КНР і деяких інших країн. Цей полюс продовжує функціонувати, незважаючи на обтяження для компаній, які там задіяні на легальному і частково легальному рівнях¹¹. У світових експертних колах досить поширеною є думка про те, що саме розв'язана війна і є фактично єдиним важелем розвитку національної економіки РФ і утримування владою суспільства¹².

⁸ Mahtani Sh., Wu P.-L. How one Chinese machine tool maker is helping Russia's war against Ukraine. *The Washington Post*. 2024. Jul 26. URL: www.washingtonpost.com/world/2024/07/26/russia-china-military-drones-ukraine-war/ (дата звернення: 12.10.2024).

⁹ Liu Z.Z. China's Real Economic Crisis. Why Beijing Won't Give Up on a Failing Model. September/October 2024. *Foreign Affairs*. 2024. Aug 06. URL: www.foreignaffairs.com/china/chinas-real-economic-crisis?utm_medium=newsletters&utm_source=twofa&utm_campaign=China's%20Real%20Economic%20Crisis&utm_content=20240809&utm_term=FA%20This%20Week%20-%2011 (дата звернення: 30.11.2024).

¹⁰ How to build a global currency. India is the latest country to try. Painful reforms are required. *The Economist*. 2024. Apr 04. URL: www.economist.com/finance-and-economics/2024/04/04/how-to-build-a-global-currency (дата звернення: 26.05.2024).

¹¹ Hollinger P., Sugura E., Telling O. European companies suffer €100bn hit from Russia operations. *Financial Times*. 2023. Aug 06. URL: www.ft.com/content/c4ea72b4-4b02-4ee9-b34c-0fac4a4033f5 (дата звернення: 01.11.2024).

¹² Foucart R. Russia's economy is now completely driven by the war in Ukraine — it cannot afford to lose, but nor can it afford to win. *The Conversation*. 2024. Feb 22. URL: theconversation.com/russias-economy-is-now-completely-driven-by-the-war-in-ukraine-it-cannot-afford-to-lose-but-nor-can-it-afford-to-win-221333 (дата звернення: 01.11.2024).

ШТУЧНІ ОЗНАКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ КРАЇН ДО БАГАТОПОЛЯРНОСТІ

Поточний стан світової економіки і міжнародних економічних відносин характеризує кризові явища, причому в першу чергу з точки зору запобігання розвитку старих світових конфліктів і виникненню нових, а також втрати зацікавленості до вирішення глобальних проблем людства:

1) розв'язання РФ агресії проти України викристалізувало багато негативних факторів у глобальному масштабі в економічній, політичній, безпековій та інших сферах: відверто загальмована реакція країн Заходу на початок військової агресії, їх нездатність запобігти або погасити в перші дні саму агресію. США, країни ЄС та інших регіонів світу дуже повільно ввійшли в роль захисників економічних і політичних процесів у світі, гарантів свободи і демократії тощо;

2) втрата інтересу до вирішення глобальних проблем (Leigh, 2024). Зокрема, за свідченнями західних джерел, на рівні внутрішніх документів європейських структур більше немає дискусій про соціальну, справедливу, зелену Європу, яка узгоджує свою політику щодо зміни клімату¹³. Немає зрозумілої відповіді на глобальний економічний розвиток, перспективу втрати значущості як економічного простору для США, Китаю та економік, що розвиваються. За такою логікою, ЄС, який не здійснює процес розширення, має величезну потребу у внутрішніх реформах. Останнє стимулює процеси активного розширення. У свою чергу, протести фермерів у 2023—2024 рр. оголили цю проблему дуже яскраво тільки в одній сфері, але це стосується й інших політичних сфер. Запитання, як і хто повинен платити за продовження, залишається відкритим. Водночас підкреслимо об'єктивну значущість подолання глобальних проблем людства як для економічної, так і для інших сфер життєдіяльності (Plotnikov, 2023).

Процеси переходу від біполярності до багатополарності є реалістичними, отже, ніяк не можна погодитися з авторами, які ставлять під сумнів саму багатополарність, характеризуючи процеси як «світ безполарності».

За всієї реальності переходу від біполярності до багатополарності треба виокремити й специфічні процеси участі. Як і будь-який суспільно-політичний та економічний процес, формування багатополарності може розглядатися з точки зору певної штучності. Тут є підстави говорити і про віднесення країн до тих чи інших центрів поларності з якихось інших (у першу чергу політичних) міркувань. Проте, навіть ураховуючи поточний результат санкційної політики країн Заходу проти країни-агресорки, поки що ми не ставимо під сумнів її віднесення до одного з центрів багатополарного світу (Baker, 2024).

¹³ Weise Z. Bullets not bees: EU ditches green focus ahead of June election. *Politico*. 2024. Apr 11. URL: <https://www.politico.eu/article/leaked-eu-priority-list-reveals-absence-climate-change-focus/> (дата звернення: 20.11.2024).

Штучність переходу до країн економічної могутності в умовах розвитку багатополярності, безперечно, має місце. Це стосується саме штучності як віднесення до лідерів одного з полюсів, так і належності до групи країн, що уособлюють певну багатополярність. У даному аспекті можливим є залучення до аналізу штучності цього переходу електоральних моделей, зокрема моделі Кіслінга–Шпількіна¹⁴. Ми вважаємо, що штучність викидання бюлетенів за того чи іншого кандидата в певний час роботи виборчої дільниці є приблизно такою, як і штучність формування й посилення того чи іншого центру могутності у світі.

Ілюстрацією може слугувати раптова активізація експорту-імпорту з однією з країн, що шукають союзників і беруть участь у формуванні полюса. Ітися може і про обхід санкцій світової спільноти при постачанні (купівлі) продукції оборонного призначення. Прикладом країн, що групуються навколо полюса країни-агресорки, є країни типу КНДР та Ірану.

Тією мірою, якою, за моделлю Кіслінга-Шпількіна, раптовий наплив відвідувачів виборчої дільниці призводить до голосування за одного кандидата, раптове пожвавлення економічних і політичних відносин з країнами, що раніше відносилися до вигнанців, свідчить про штучні впливи на природний розвиток світової економіки і міжнародних відносин, з точки зору яких це також пришвидшує процеси багатополярності, хоча засоби досягнення таких результатів є більшою мірою неприродними.

ОРІЄНТАЦІЯ УКРАЇНИ НА КРАЇНИ ЕКОНОМІЧНОЇ МОГУТНОСТІ

Орієнтація України на країни економічної могутності повинна вирішити як поточні, так і перспективні проблеми. У повоєнній відбудові національної економіки зрозумілим є пріоритет вибору країн орієнтації для України. Українцям важливо мати чітке розуміння концепції відбудови на рівні як самої держави, так і окремих галузей і великих підприємств. У даному випадку потрібно визначити, які саме підприємства будуть відновлені, як це впливатиме на експорт-імпорт країни, її місце в міжнародних економічних відносинах тощо. Ця проблема повною мірою залежить від наявності вільних фінансових ресурсів у світі, пошуку оптимального джерела фінансування відбудови тощо.

Проблеми, які Україні треба вирішити в процесі орієнтації на країни економічної могутності, також передбачають визначення статусу з точки зору збереження безпекових факторів. Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями, установами і урядами іноземних держав — невід’ємна складова як вирішення поточних питань балансування державного бюджету, так і пошуку шляхів фінансування відбудови національної економіки

---

¹⁴ Shpilkin S. Statistical Analysis of Elections. Presentation at the I Round Table of Mathematicians. Friday, December 15, 2017. URL: www.electoral.graphics/en-us/Home/Articles/sergei-shpilkin-statistical-analysis-of-elections (дата звернення: 20.11.2024).

України. Так, у 2022 р. державний бюджет України отримав 31 млрд дол., у 2023 р. — 42,5 млрд дол., а станом на 1 жовтня 2024 р. — 35,7 млрд дол.¹⁵

Забезпечення трудовими ресурсами є досить складною проблемою для України. Через війну, зовнішню і внутрішню міграцію в державі існують кадровий дефіцит і структурне безробіття. За даними Мінекономіки України, якщо у 2021 р. офіційний ринок праці налічував 11,5 млн працівників, то у 2023 р. — скоротився до 9 млн офіційно працевлаштованих. Щоб забезпечити щорічне зростання ВВП до 2030 р. на 7 %, країні буде потрібно додатково 4,5 млн працівників¹⁶. У свою чергу, за оцінками Інституту демографії та проблем якості життя НАН України, на підконтрольній Україні території проживають 31 млн осіб, 4,9 млн виїхали за кордон, близько 5 млн проживають на тимчасово окупованих територіях. До 2025 р. населення України може становити всього 25 млн. Відповідно до прогнозу Міжнародної організації праці, протягом наступних 10 років дефіцит на українському ринку праці становитиме 8,6 млн осіб. За прогнозом Мінекономіки, цей показник буде меншим — 4,5 млн, притому, що сьогодні офіційно працевлаштовано приблизно 10,5 млн осіб¹⁷.

Проблеми корупції є найболючішими для сучасної України. В українських реаліях корупція позначається на процесі отримання іноземної підтримки як для відбиття зовнішньої збройної агресії, так і в перспективі повоєнної відбудови національної економіки. З точки зору формування багатополярного світу корупція є чинником, який справляє руйнівний вплив на загальний економічний розвиток конкретних країн і посилює негативний тиск кризових явищ як національного, так і міжнародного масштабу. Причому ці проблеми відносяться до традиційних ще з перших років незалежності України.

Численні галузеві й регіональні проблеми також впливають на процес орієнтації України на країни економічної могутності, але вони не визначають, з ким саме нам будувати відносини в контексті багатополярного світу.

З точки зору напрямів орієнтації України перспективи її подальшої євроінтеграції і набуття членства в ЄС розглядаються як природні для подальшо-

¹⁵ Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. Міністерство фінансів України. 2025. 25 лют. URL: /mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 02.03.2024).

¹⁶ Жирій К. Україні не вистачатиме 4,5 мільйона працівників для зростання економіки, — Мінекономіки. УНІАН. 2024. 22 лип. URL: www.unian.ua/economics/other/ukrajini-ne-vistachatime-4-5-milyona-pracivnikiv-dlya-zrostannya-ekonomiki-minekonomiki-12704244.html?_gl=1*_udvpz0*_ga*NDA3NzA4ODQ2LjE2NDY3Mzk2NTI.*_ga_TECJ2YKWSJ*MTcyMTg5MzA0OC42LjAuMTcyMTg5MzA0OC42MC4wLjA.*_ga_DENC12J6P3*MTcyMTg5MzA0OC42LjAuMTcyMTg5MzA0OC42MC4wLjE4NzMDMDMwODE.#goog_rewarded (дата звернення: 23.09.2024).

¹⁷ Жирій К. До 2025 року залишиться 25 мільйонів людей: в Україні назріває важка демографічна криза. УНІАН. 2024. 18 лип. URL: www.unian.ua/economics/other/do-2025-roku-zishitsya-25-milyoniv-lyudey-v-ukrajini-nazrivaye-vazhka-demografichna-kriza-12700242.html (дата звернення: 25.10.2024).

го розвитку держави та її позиціонування на світовій арені. США як головний полюс і взірць демократії у світі з точки зору перспектив збереження військово-політичної безпеки і економічної стійкості також виступають об'єктом тяжіння, навіть за великого обсягу їх внутрішніх проблем¹⁸. Китай та Індія як країни, що швидко розвиваються, мають величезні ринки збуту. До того ж, існують можливості, хоча й дещо дискусійні, залучення з цих країн робочої сили, з огляду на наявну в цьому аспекті кризу в Україні¹⁹.

Відносини України з країною-агресоркою навряд чи матимуть зрозумілі перспективи. Те саме стосується і офіційних союзників країни-агресорки (Білорусі), і держав, які брали безпосередню чи опосередковану участь у збройній агресії проти України. Навіть ураховуючи історичні зв'язки і географічне положення України із спільним кордоном, за наявності поточних політичних режимів таке відновлення відносин виглядає вкрай специфічним.

ВИСНОВКИ

Багатопolarityність — це реальність, яка розвивається разом з процесом фрагментації світової економіки і переглядом традиційних підходів до виникнення й розвитку центрів світової могутності. Багатопolarityність — це система світового устрою, коли більш як дві країни мають рівний економічний потенціал і можуть розглядатись як центри економічної могутності. Тією мірою, якою фрагментація йде на зміну процесам традиційної глобалізації, багатопolarityність спричиняє відхід світу від біполярності та його трансформацію до поточного стану. Проблема трансформації світу від біполярного до багатопolarityного є вкрай актуальною не лише для сьогодення, а й для пошуку Україною адекватного місця на довгострокову перспективу. Перехід до багатопolarityності світу передбачає визначення тих центрів економічної могутності, які, власне, наповнюють світ багатопolarityності. Йдеться про країни, які можуть виступати центрами для багатопolarityного світу. Як і будь-який суспільно-політичний та економічний процес, формування багатопolarityності слід розглядати з точки зору певної штучності, тобто віднесення країн до тих чи інших центрів полярності з якихось інших (у першу чергу політичних) міркувань.

Україна повинна не лише сприймати багатопolarityність як реальність світових економічних і політичних процесів, а й прагнути знайти своє гідне місце у світі. Орієнтація України на країни економічної могутності допоможе вирішити як поточні, так і майбутні проблеми. З цієї позиції, у повоєнній

---

¹⁸ Ashford E., Cooper E. Yes, the World Is Multipolar. And that isn't bad news for the United States. *Foreign Policy*. 2023. Oct 05. URL: /foreignpolicy.com/2023/10/05/usa-china-multipolar-bipolar-unipolar/ (дата звернення: 15.08.2024).

¹⁹ Mahmoudian A., Pegolo V. Strategic Balances and Fractures: Russia, China, and Iran in Central Asia. *The National Interest*. 2024. Aug 05. URL: /nationalinterest.org/blog/silk-road-rivalries/strategic-balances-and-fractures-russia-china-and-iran-central-asia-212204 (дата звернення: 15.10.2024).

відбудові національної економіки цілком зрозумілим є пріоритет вибору Україною країн для орієнтації. Насамперед це країни Європейського Союзу і США. Китай та Індія також можуть розглядатись як країни, що швидко розвиваються і мають величезні ринки збуту, а також можуть стати для України постачальником робочої сили.

Умови багатополарності — це можливості для України знайти для себе оптимальне місце у світі, не будуючи примарних конструкцій міфічних компліментарних відносин в умовах біполярного світу. Україна повинна мати зрозумілу західній економічній і політичній спільноті концепцію повоєнної відбудови на загальнодержавному й галузевому рівнях. Визначення джерел поточного і майбутнього фінансування, поряд з вирішенням проблем забезпечення робочою силою і подолання корупції, для України також є важливими. Безумовно, наші національні інтереси повинні максимально враховуватися в процесі орієнтації України на країни економічної могутності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Lama, F. (2023). *Why the West Can't Win: From Bretton Woods to a Multipolar World*. Clarity Press. 357 p. URL: www.amazon.com/Why-West-Cant-Win-Multipolar/dp/1949762742
- Eichengreen, B. (2019). *Globalizing Capital: A History of the International Monetary System* — Third edition. Princeton University Press. 320 p. URL: [/press.princeton.edu/books/paperback/9780691193908/globalizing-capital?srltid=AfmBOopdLJ9ppG2u1V0AqGsgQvk4T7alGbTgAcEf2MLNgmZn0uex7n4k](http://press.princeton.edu/books/paperback/9780691193908/globalizing-capital?srltid=AfmBOopdLJ9ppG2u1V0AqGsgQvk4T7alGbTgAcEf2MLNgmZn0uex7n4k)
- Геєць, В. (2024). Ознаки соціальної якості життя воєнного часу в Україні й завдання її повоєнного піднесення. *Економіка України*, 67, 4(749), 3-35. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.003>
- Плотніков, О. (2023). Фрагментація світової економіки: ризиковий аспект. *Економіка України*, 66, 7(740), 31-42. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.031>
- Dee, M. (2015). *The European Union in a Multipolar World. World Trade, Global Governance and the Case of the WTO*. Palgrave Macmillan Publishers. 131 + xii p. <https://doi.org/10.1057/9781137434203>
- Leigh, A. (2024). *How Economics Explains the World*. Mariner Books. 240 p. URL: www.amazon.com/How-Economics-Explains-World-Humanity-ebook/dp/B0CPWX1N9V
- Plotnikov, O. (2023). The General Situation with Climate Change in the World and Risk Assessment for the Global Economy. In: *Global Challenges of Climate Change, Vol. 2: Risk Assessment, Political and Social Dimension of the Green Energy Transition*. T. Devezas, J. Leitão, Y. Yegorov et al. (Eds.). Cham, Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-16477-4_3
- Baker, S. (2024). *Punishing Putin: Inside the Global Economic War to Bring Down Russia*. Scribner. 368 p. URL: www.amazon.com/Punishing-Putin-Inside-Global-Economic/dp/1668050587

Надійшла 01.10.2024

Прорецензована 23.10.2024

Доопрацьована 28.10.2024

Підписана до друку 08.11.2024

Оновлена 03.03.2025

REFERENCES

- Lama, F. (2023). *Why the West Can't Win: From Bretton Woods to a Multipolar World*. Clarity Press. 357 p. URL: www.amazon.com/Why-West-Cant-Win-Multipolar/dp/1949762742
- Eichengreen, B. (2019). *Globalizing Capital: A History of the International Monetary System*. Third edition. Princeton University Press. 320 p. URL: <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691193908/globalizing-capital?srsltid=AfmBOOpdLJ9ppG2u1V0AqGsgQvk4T7alGbTgAcEf2MLNgmZn0uex7n4k>
- Heyets, V. (2024). Features of the social quality of life in Ukraine during wartime and the task of its post-war improvement. *Economy of Ukraine*, 67, 4(749), 3-35. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.003> [in Ukrainian].
- Plotnikov, O. (2023). Fragmentation of the global economy: the risk aspect. *Economy of Ukraine*, 66, 7(740), 31-42. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.031> [in Ukrainian].
- Dee, M. (2015). *The European Union in a Multipolar World. World Trade, Global Governance and the Case of the WTO*. Palgrave Macmillan Publishers. 131 + xii p. <https://doi.org/10.1057/9781137434203>
- Leigh, A. (2024). *How Economics Explains the World*. Mariner Books. 240 p. URL: www.amazon.com/How-Economics-Explains-World-Humanity-ebook/dp/B0CPWX1N9V
- Plotnikov, O. (2023). The General Situation with Climate Change in the World and Risk Assessment for the Global Economy. In: *Global Challenges of Climate Change. Vol. 2: Risk Assessment, Political and Social Dimension of the Green Energy Transition*. T. Devezas, J. Leitão, Y. Yegorov et al. (Eds.). Cham, Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-16477-4_3
- Baker, S. (2024). *Punishing Putin: Inside the Global Economic War to Bring Down Russia*. Scribner. 368 p. URL: www.amazon.com/Punishing-Putin-Inside-Global-Economic/dp/1668050587

Received on October 1, 2024

Reviewed on October 23, 2024

Revised on October 28, 2024

Signed for printing on November 8, 2024

Updated on March 3, 2025

Oleksiy Plotnikov, Dr. Sci. (Econ.), Prof., Honored Economist of Ukraine,
Leading Research Fellow of the Sector of International Financial Research
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

FORMATION OF WORLD MULTIPOLARITY AND ITS IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF UKRAINE

The issue of the formation of world multipolarity and its impact on the economic development of Ukraine is considered. To the extent that fragmentation replaces traditional globalization, multipolarity causes the world's shift away from bipolarity and its transformation to the current state. The problem of the world's transformation from bipolar to multipolar is extremely relevant not only for the present, but also for Ukraine's search for its adequate place in the long term.

The characteristics are determined and the prospects are outlined for the development of economic power of countries of the world. Possible artificial signs of the countries' transformation to multipolarity are presented. Like any socio-political and eco-

conomic process, the formation of multipolarity can be considered in terms of a certain artificiality. Therefore, it may also be about assigning countries to particular centers of polarity for some other (primarily political) reasons.

The necessity of Ukraine's orientation towards countries of economic power is determined in terms of both solving certain problems and outlining the directions of priority relations in the context of a multipolar world. Ukraine's orientation towards countries of economic power should help to solve not only current but also future problems. In the post-war reconstruction of the national economy, the priority of choosing the countries that Ukraine should focus on is quite understandable. Of course, these are the EU countries and the USA. China and India can also be considered as countries that are rapidly developing and have huge sales markets. The possibilities of attracting their labor force for the reconstruction of Ukraine are somewhat debatable, however.

Ukraine must have a concept of post-war reconstruction at the national and sectoral levels that is understandable to the Western economic and political community. It must not only perceive multipolarity as a reality of world economic and political processes, but also strive to find its optimal place in it.

Keywords: *world multipolarity; economic power of countries; artificiality of the transition to multipolarity; globalization; sanctions policy; economic development of Ukraine.*